

Лілія Паращук,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права і процесу

Західноукраїнського національного

університету.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2269-1626>

СПАДКУВАННЯ РЕЧОВИХ ПРАВ НА ЧУЖЕ МАЙНО ЗА ЗАПОВІТОМ

Стаття присвячена дослідженню особливостей спадкування речових прав на чуже майно за заповітом. Розкрито поняття заповіту та здійснено аналіз положень цивільного законодавства України, якими врегульовано інститут речових прав на чуже майно та порядок їх спадкування. Особливу увагу приділено принципу свободи заповіту, який забезпечує спадкодавцеві можливість на власний розсуд визначити юридичну долю належних йому майнових прав, надаючи пріоритет спадкуванню за заповітом перед спадкуванням за законом. Водночас наголошено, що свобода заповіту не є абсолютною та обмежується особливостями правової природи окремих речових прав на чуже майно.

Обґрунтовано, що не всі речові права на чуже майно, закріплені національним законодавством, можуть бути предметом заповідального розпорядження, що зумовлено їх правовою природою. Особливу увагу приділено сервітуту, оскільки можливість його переходу у порядку спадкування за заповітом залежить від виду цього речового права. За критерієм суб'єкта, в інтересах якого він встановлений, та його функціональним призначенням сервітут може бути особистим або земельним. Земельний сервітут може переходити у порядку спадкування за заповітом разом із правом власності на нерухоме майно як елемент його правового режиму. Натомість особистий сервітут не може бути предметом заповіту, оскільки відповідно до Цивільного кодексу України припиняється зі смертю особи, в інтересах якої його встановлено.

Акцентовано, що включення до заповіту розпорядження щодо речових прав на чуже майно, які за законом не можуть бути предметом спадкового правонаступництва, саме по собі не може бути підставою для визнання заповіту недійсним. У такому разі недійсним є відповідне заповідальне розпорядження особи, а не заповіт в цілому.

Окрему увагу приділено аналізу проекту Цивільного кодексу України, який демонструє тенденцію до розширення не лише переліку речових прав на чуже майно, але й кола речових прав, які можуть бути предметом заповідального правонаступництва. Це вказує на посилення диспозитивних засад спадкування речових прав на чуже майно за заповітом.

За результатами дослідження сформульовано критерії, які визначають можливість переходу речових прав на чуже майно у порядку спадкового правонаступництва.

Ключові слова: заповіт, заповідач, спадкоємець, речові права на чуже майно, спадкування, спадкове правонаступництво, майно, майнові права.

Parashchuk L.

Inheritance of limited real rights in another person's property by will

This article examines the peculiarities of the inheritance of limited real rights in another person's property by will. It elucidates the concept of a will and analyzes the provisions of the civil legislation of Ukraine governing the institution of limited real rights in another person's property and the procedure for their inheritance. Particular attention is paid to the principle of testamentary freedom, which enables a testator to determine, at their own discretion, the legal fate of their proprietary rights, thereby giving priority to testamentary succession over intestate succession. At the same time, it is emphasized that testamentary freedom is not absolute and is limited by the legal nature of certain limited real rights in another person's property.

It is substantiated that not all limited real rights in another person's property recognized under Ukrainian legislation may constitute the subject matter of a testamentary disposition, owing to their legal nature. Particular attention is devoted to servitudes, as the possibility of their transfer by testamentary succession depends on the type of the respective real right. According to the criterion of the person in whose interest the servitude is established and its functional purpose, a servitude may be personal or predial (land). A predial servitude may pass by testamentary succession together with ownership of the immovable property as an element of its legal regime. By contrast, a personal

servitude cannot constitute the subject matter of a will, since, pursuant to the Civil Code of Ukraine, it terminates upon the death of the person for whose benefit it was established.

The article emphasizes that the inclusion in a will of a disposition concerning limited real rights in another person's property which, under the law, cannot be transferred by hereditary succession does not, in itself, constitute grounds for declaring the will invalid. In such cases, only the relevant testamentary disposition is invalid, whereas the will as a whole remains valid.

Special attention is also given to the analysis of the Draft Civil Code of Ukraine, which demonstrates a tendency towards expanding not only the catalogue of limited real rights in another person's property but also the range of such rights that may be transferred by testamentary succession. This indicates a strengthening of the dispositive principles governing the inheritance of limited real rights in another person's property by will.

Based on the findings of the study, the author formulates the criteria determining the possibility of the transfer of limited real rights in another person's property by hereditary succession.

Keywords: will, testator, heir, limited real rights in another person's property, inheritance, hereditary succession, property, proprietary rights.

Постановка проблеми. Одним із ключових інститутів спадкового права, що забезпечує реалізацію права особи на розпорядження належними їй майновими правами на випадок смерті, є спадкування за заповітом. Значення цього інституту полягає у забезпеченні реалізації принципу свободи заповіту, який надає заповідачеві можливість пріоритетно перед спадкуванням за законом визначити юридичну долю належних йому майнових прав, виразивши свою волю як щодо кола спадкоємців, так і щодо об'єктів спадкування.

Серед майнових прав, які можуть бути предметом заповідального розпорядження, особливе місце посідають речові права на чуже майно. Система цих прав у національному законодавстві побудована на принципі *numerus clausus*, відповідно до якого їх перелік є вичерпним. Водночас не всі речові права на чуже майно можуть переходити до спадкоємців за заповітом. Це зумовлено особливостями їх правової природи, насамперед характером відповідного речового права, підставами його виникнення та припинення, а також можливістю чи неможливістю його переходу у порядку спадкового правонаступництва. У зв'язку з цим включення до заповіту розпорядження щодо речового права на чуже майно, яке за своєю природою не підлягає спадкуванню, може породжувати питання щодо дійсності такого розпорядження та правильності його правової кваліфікації.

Необхідність комплексного дослідження спадкування речових прав на чуже майно викликана не лише потребою визначення кола прав, які можуть переходити до спадкоємців за заповітом, але й необхідністю з'ясування критеріїв можливості переходу речових прав на чуже майно у порядку спадкового правонаступництва.

Актуальність цієї проблематики посилюється сучасним розвитком цивільного законодавства, зокрема положеннями проекту ЦК України, якими пропонується оновлений підхід до системи речових прав на чуже майно та підстав їх виникнення, здійснення та припинення. Зазначене обумовлює необхідність аналізу можливості їх переходу у порядку спадкування за заповітом та оцінки перспектив удосконалення правового регулювання відповідних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичне підґрунтя цього дослідження становлять наукові праці, присвячені окремим аспектам спадкування за заповітом, у тому числі питанням спадкування речових прав на чуже майно, авторами яких є: Біленко В. І., Гейнц Р. М., Кухарев О. С., Малик О. В., Михайлів М. О., Погребняк В. Я., Поліщук М. Г., Сурженко О. А., Ходико Ю. Є. та ін.

Мета статті – дослідження особливостей спадкування речових прав на чуже майно за заповітом, окреслення критеріїв можливості їх переходу у порядку спадкового правонаступництва, а також аналіз підходів до правового регулювання спадкування таких прав у чинному ЦК України та проекті ЦК України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За змістом ст. ст. 1233, 1234 ЦК України, заповіт є особистим розпорядженням фізичної особи, яка має повну цивільну дієздатність, на випадок своєї смерті [1]. Це виключає з кола заповідачів інших учасників цивільних правовідносин, зокрема фізичних осіб, які в силу різних обставин не мають повної цивільної дієздатності, а також юридичних осіб, державу, територіальні громади тощо. Обмеження кола можливих заповідачів зумовлене правовою природою заповіту як особистого правочину, нерозривно пов'язаного зі смертю фізичної особи – юридичним фактом, що зумовлює відкриття спадщини та перехід належних їй прав і обов'язків до спадкоємців.

Значення заповіту як підстави виникнення цивільних прав та обов'язків полягає в тому, що спадкування за заповітом є видом спадкування, який забезпечує спадкодавцеві можливість найбільш повно реа-

лізувати свою волю щодо подальшої долі належного йому майна, майнових прав та обов'язків, самостійно визначаючи як предмет заповіту, так і коло осіб, на користь яких воно здійснюється. Водночас принцип свободи заповіту, який реалізується у цьому, має ширші межі, адже «динаміка розвитку спадкового правовідношення визначається волевиявленням особи, вчиненим за життя в передбаченому законом порядку, що, у свою чергу, зводить заповіт до рангу регулятора цивільних правовідносин, який, по суті, замінює закон» [2, с. 165].

М. Михайлів розкриває заповіт як «особисте волевиявлення фізичної особи або фізичних осіб, які між собою в момент його вчинення перебували у шлюбі (заповіт подружжя), виражене у формі і в порядку, встановленому законом, що спрямоване на розпорядження майном, правами та обов'язками, не пов'язаними з особою спадкодавця, на випадок своєї смерті» [3, с. 148]. М. Поліщук окреслює дане поняття як «розпорядження особи (заповідача) щодо належного їй майна, майнових прав і обов'язків на випадок своєї смерті, складене у встановленому законом порядку» [4, с. 60]. Науковиця розглядає його як односторонній правочин, у межах якого заповідач має право повною мірою визначити коло спадкоємців за заповітом, позбавити права на спадкування спадкоємців за законом, а також визначити частки у спадщині [4, с. 60]. Зазначене в цілому відповідає положенням ЦК України щодо поняття та змісту заповіту. Водночас слід зауважити, що, відповідно до ст. 1218 ЦК України, «до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися в момент його смерті» [1]. Тому, враховуючи норми цивільного законодавства щодо спадкування, а також те, що заповітом можуть охоплюватися не лише права й обов'язки, які належали заповідачеві на момент складення заповіту, але й ті, що він набув після його складання (ч. 1 ст. 1236 ЦК України), вважаємо більш прийнятним визначення заповіту як особистого одностороннього правочину фізичної особи, що містить її розпорядження на випадок смерті щодо належних заповідачеві майнових прав та обов'язків, які входять до складу спадщини, а також інших передбачених законом заповідальних розпоряджень.

Незважаючи на високий рівень диспозитивності заповіту, яка спрямована насамперед на засноване на вільному волевиявленні заповідача визначення долі його майна та перехід права власності на нього до спадкоємців, можливості заповідача щодо розпорядження іншими речовими правами є обмеженими. Це зумовлено особливостями правової природи таких прав, специфікою підстав їх виникнення, а також тим, що окремі з них мають особистий характер.

Цивільне законодавство України, виходячи з принципу вичерпності переліку речових прав на чуже майно, не передбачає вільного переходу всіх таких прав у порядку спадкування, а щодо окремих прямо встановлює їх непередаваність або припинення у зв'язку зі смертю уповноваженої особи. Так, відповідно до ч. 2 ст. 407, право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб може передаватися у порядку спадкування. Можливість передачі суперфіціарієм у порядку спадкування права користування чужою земельною ділянкою для забудови передбачена ч. 2 ст. 413 ЦК України. Натомість земельний сервітут є речовим правом, що пов'язане з панівною нерухомістю [1], тому його спадкування має характерні для нього особливості – воно переходить до спадкоємця разом із правом власності на нерухоме майно. Таким чином, із передбачених Розділом II Книги третьої ЦК України речових прав на чуже майно лише емфітевзис та суперфіції можуть переходити у спадщину без застережень, що обмежує свободу заповідача щодо розпорядження іншими належними йому речовими правами.

При спадкуванні речових прав на чуже майно за заповітом важливе теоретичне і практичне значення має розмежування виникнення речового права та спадкового правонаступництва щодо нього. Виникнення речового права на чуже майно за заповітом має місце у разі встановлення власником майна у заповіті речового права на належне йому майно на користь визначеної особи. Натомість спадкове правонаступництво як «різновид універсального правонаступництва, у межах якого майно до спадкоємців переходить як єдине ціле, включаючи активи і пасиви (за винятком нерозривно пов'язаних з особою померлого прав та обов'язків)» [5, с. 105] полягає у переході до спадкоємця речового права на чуже майно, яке належало заповідачеві на момент відкриття спадщини та переходить до спадкоємця відповідно до волі заповідача, вираженої у заповіті.

Розглядаючи можливість спадкування сервітуту, слід враховувати те, що ст. 401 ЦК України закріплено два види сервітуту – особистий та земельний. Особистий сервітут встановлюється на користь конкретно визначеної особи та має персоніфікований характер, тоді як земельний – для забезпечення належного використання іншої земельної ділянки і пов'язується не з особою, а з правом на таку земельну ділянку.

Серед підстав припинення сервітуту ст. 406 ЦК України прямо передбачає смерть особи, на користь якої встановлено особистий сервітут [1]. Р. Гейнц, порівнюючи сервітут за французьким та українським

цивільним законодавством, виділяє такі його риси за національним законодавством: «можливість встановлення лише на нерухомі речі, неможливість відчуження, неможливість передачі в порядку спадкування, наявність вигоди пануючої земельної ділянки та обтяження підпорядкованої ділянки, тягар покладення не на особу, а на земельну ділянку» [6, с. 95]. З урахуванням обмеженості щодо об'єкта сервітуту, його непередаваності, невідчужуваності, відсутності самостійного майнового характеру та зв'язку із панівною земельною ділянкою це речове право не може бути предметом спадкування як самостійне майнове право.

Це пояснюється такими обставинами. По-перше, сервітут найчастіше встановлюється для задоволення потреб конкретної особи або власника суміжної земельної ділянки та має тісний особистий або функціональний зв'язок із суб'єктом або об'єктом. По-друге, відповідно до ст. 1218 ЦК України до складу спадщини входять лише ті права та обов'язки, які належали спадкодавцеві на момент його смерті і не припинилися у зв'язку з його смертю, а особистий сервітут припиняється зі смертю особи, на користь якої він встановлений. По-третє, земельний сервітут є похідним від правового режиму земельної ділянки та відповідно до принципу слідування речових прав зберігається при переході права власності на земельну ділянку, тому до особи, яка за заповітом набуває право власності на нерухоме майно, одночасно перейде й земельний сервітут.

Отже, особистий сервітут не є самостійним майновим об'єктом спадщини і не може бути предметом спадкування, в тому числі за заповітом. О. Сурженко відмічає, що «земельний сервітут входить до складу спадщини, оскільки він стає властивістю земельної ділянки та є невід'ємною його характеристикою поряд з її розміром, місцем розташування тощо» [7, с. 161]. Отже, у разі спадкування земельної ділянки, для забезпечення якої встановлено земельний сервітут, відповідне право користування переходить до спадкоємця разом із земельною ділянкою як елемент її правового режиму. Такий підхід узгоджується з принципом універсального правонаступництва, на якому наголошує судова практика. Так, у своїй постанові від 07 квітня 2020 року у справі № 456/2628/17 Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду вказав на характерність спадковому праву принципу універсальності спадкового правонаступництва. Його прояв полягає у тому, що на стадії прийняття спадщини вона є єдиним цілим, попри різні підстави спадкування. «Для прийняття спадщини властивий універсальний характер, оскільки воно поширюється на всю спадщину, з чого б вона не складалася і де б вона не знаходилася, тобто на всі спадкові активи і пасиви. Прийняття може мати місце лише стосовно всієї спадщини як єдиного цілого. Відповідно прийняття частини спадщини означає прийняття всієї спадщини» [8].

Якщо, незважаючи на відсутність у цивільному законодавстві прямої можливості включення сервітуту до предмета заповідального розпорядження, заповідач все ж передбачить у заповіті розпорядження щодо сервітуту як самостійного об'єкта спадкування, це не зумовить недійсності іншої його частини відповідно до ч. 3 ст. 1257 ЦК України. Цей підхід узгоджується із загальними положеннями ЦК України щодо недійсності односторонніх правочинів, відповідно до яких порушення вимог закону щодо окремої частини правочину не завжди є підставою для втрати його сили в цілому. Також слід звернути увагу на те, що, якщо зміст заповіту повністю містить розпорядження, що не відповідає нормам цивільного законодавства, це не є підставою визнання його недійсним. Отже, навіть якщо зміст заповіту вичерпується виключно таким розпорядженням, це не може бути підставою для визнання такого заповіту недійсним. Зазначене підтверджується висновком Верховного Суду, наведеним у постанові від 03 липня 2024 року у справі № 465/2710/20. Суд вказав, що, аналізуючи положення ст. 1257 ЦК України, «можна дійти висновку, що дійсним, тобто таким, що відповідає вимогам закону, є заповіт, який посвідчений уповноваженою особою, яка мала на це право в силу закону, відсутні порушення його форми та посвідчення, волевиявлення заповідача було вільним та відповідало його волі» [9]. Таким чином, недійсним може бути лише заповіт, який не відповідає вимогам щодо його дійсності.

На відміну від сервітуту емфітевзис та суперфіцій є речовими правами, які, відповідно до ч. 2 ст. 407 та ч. 2 ст. 413 ЦК України можуть відчужуватися та передаватися землекористувачами у порядку спадкування [1]. Можливість їх спадкового правонаступництва зумовлена відсутністю притаманного сервітуту акцесорного характеру та нерозривного зв'язку з іншим об'єктом нерухомого майна, що дозволяє розглядати емфітевзис та суперфіцій як самостійні об'єкти цивільних прав та самостійні об'єкти спадкування.

Новою для національного законодавства правовою конструкцією, запровадженою Законом України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09 січня 2025 року № 4196-IX є узуфрукт державного або комунального майна [10]. Запровадження цієї конструкції створило новий механізм використання майна, що перебуває у державній або комунальній власності, та відображає тенденцію до модернізації системи

речових прав шляхом поступової відмови від права господарського відання та права оперативного управління на користь інститутів, притаманних романо-германській правовій традиції. Зважаючи на особливості суб'єктного складу та об'єкта цього речового права, можливість його віднесення до предмета заповідального розпорядження виключається.

Актуалізації проблемних аспектів правонаступництва у спадковому праві сприяла рекодифікація (оновлення) цивільного законодавства України [11, с. 570–571]. Звернемо увагу на те, що, «на відміну від норм ЦК України, тенденцію до розширення переліку речових прав на чуже майно демонструє проєкт ЦК України від 09 квітня 2026 року № 15150, яким не лише збільшено кількість обмежених речових прав, але й трансформуються підходи до юридичних фактів, які є підставами їх виникнення» [12, с. 50]. Відповідно до ст. 498 проєкту ЦК України, до обмежених речових прав належать: право узурфрукта, право сервітуту, право емфітевзису, право суперфіцію, речове право очікування, право переважної купівлі нерухомої речі, забезпечувальні речові права та інші обмежені права, встановлені законом [13]. Відмітимо, що розширення Проєктом переліку речових прав на чуже майно та їх детальна регламентація є, на нашу думку, свідченням збереження законодавцем контролю над їх визначеністю та, в цілому дотриманням принципу *numerus clausus*. Слід погодитися з думкою Ю. Ходико щодо підтримання у цивільному законодавстві принципу *numerus clausus*, який забезпечує формування не лише чітко визначеного законом переліку речових прав на чужу річ, а й їх змісту. Висвітлюючи позитивні аспекти такого підходу, автор відмічає, що «для учасників цивільних правовідносин це створює умови, за яких вони можуть обирати тільки ті речові права на чужі речі, які визначені в законодавстві» [14, с. 82].

Здійснюючи аналіз змін до цивільного законодавства, запропонованих у Проєкті, зазначимо, що в ньому право узурфрукта закріплено як універсальне обмежене речове право, предметом якого може бути майно незалежно від виду права власності. Разом з тим включення до переліку підстав припинення узурфрукта смерті фізичної особи – узурфруктарія дає підстави для висновку, що це речове право має особистий характер, а відтак не може переходити у порядку спадкового правонаступництва.

Підхід, закріплений у чинному цивільному законодавстві щодо можливості переходу сервітуту, емфітевзису та суперфіцію у порядку спадкового правонаступництва збережено й у проєкті ЦК України [13]. Водночас Проєктом до системи обмежених речових прав запроваджуються нові правові конструкції, зокрема речове право очікування та переважне право купівлі нерухомої речі, що зумовлює необхідність з'ясування можливості переходу цих прав у порядку спадкового правонаступництва, зокрема внаслідок спадкування за заповітом.

Відповідно до ст. 537 Проєкту речове право очікування є обмеженим речовим правом, яке наділяє його суб'єкта (інвестора, забудовника, замовника об'єкта будівництва тощо) окремими правомочностями власника та засвідчує його правоможність у майбутньому набути право власності на нерухоме майно або інше обмежене речове право [13]. Системний аналіз положень Глави 36 проєкту ЦК України дає підстави стверджувати, що речове право очікування є самостійним обмеженим речовим правом. При цьому серед підстав припинення цього права, визначених ст. 545 Проєкту, смерть фізичної особи – суб'єкта речового права очікування не передбачена. Крім того, відчуження нерухомого майна, щодо якого встановлено речове право очікування, не припиняє цього права, а його зміст, зокрема правомочність вимагати завершення будівництва об'єкта та визнання права власності на нього, не є нерозривно пов'язаним з особою його носія. Наведене дає підстави констатувати, що речове право очікування може входити до складу спадщини та переходити до спадкоємців у порядку спадкового правонаступництва, у тому числі за заповітом.

Главою 37 проєкту ЦК України закріплюється право переважної купівлі нерухомої речі. Відповідно до його положень, це обмежене речове право, яке може бути встановлене на користь уповноваженої особи у разі відчуження нерухомої речі для її придбання переважно перед іншими особами на рівних умовах і за ціною, за якою така річ продається [13]. Особою, на користь якої може бути встановлено таке право, є власник іншої земельної ділянки, споруди або будівлі. Отже, коло носіїв права переважної купівлі нерухомої речі є законодавчо обмеженим лише власниками зазначених об'єктів нерухомості, що обумовлено функціональним призначенням цього речового права, покликаного забезпечити інтереси власників суміжного або пов'язаного нерухомого майна. Як слушно зазначає В. Погребняк, у разі спадкування «набувач прав стає на місце відчужувача у відповідних абсолютних правовідносинах» [15, с. 142]. При цьому заповіт є підставою зміни суб'єктного складу таких правовідносин, тоді як самі абсолютні правовідносини виникають і функціонують на підставі норм права, які поширюють свою дію на невизначене коло зобов'язаних осіб незалежно від їх безпосередньої участі у встановленні таких правовідносин [15, с. 142]. Таким чином,

спадкове правонаступництво не припиняє абсолютного правовідношення, а зумовлює лише зміну його управомоченого суб'єкта.

На користь можливості переходу права переважної купівлі нерухомої речі у порядку спадкування свідчить і те, що серед підстав його припинення, визначених ст. 551 проєкту ЦК України, відсутня смерть уповноваженої особи. Водночас ч. 6 ст. 548 Проєкту містить заборону передачі права переважної купівлі нерухомої речі, що, на нашу думку, є свідченням заборони його відчуження у порядку сингулярного правонаступництва, тоді як на випадки універсального спадкового правонаступництва, зокрема на спадкування за заповітом, така заборона не поширюється.

Висновки. Здійснене наукове дослідження дозволяє зробити такі висновки. Диспозитивний характер заповіту, що полягає у праві заповідача особисто розпорядитися належними йому правами на випадок своєї смерті, у сфері розпорядження речовими правами на чуже майно не є абсолютним. Реалізація цього права обмежується правовою природою відповідного речового права, особливостями підстав його виникнення, а також особистим характером окремих видів речових прав, які виключають можливість їх переходу у порядку спадкового правонаступництва.

Аналіз положень ЦК України та проєкту ЦК України дає підстави виділити такі критерії можливості переходу речових прав на чуже майно у порядку спадкового правонаступництва:

- відсутність нерозривного особистого зв'язку речового права з його носієм;
- неприпинення речового права у зв'язку зі смертю його носія.
- самостійний майновий характер речового права;
- відсутність законодавчої заборони його переходу в порядку універсального правонаступництва;
- збереження речового права при зміні управомоченого суб'єкта.

За наявності цих ознак речове право на чуже майно може входити до складу спадщини як самостійний об'єкт спадкового правонаступництва. Водночас відсутність хоча б одного із зазначених критеріїв виключає можливість переходу такого речового права у порядку спадкування.

Списо використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 08.05.2026).
2. Кухарев О. Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. Часопис Київського університету права. 2021. № 1. С. 163–167.
3. Михайлів М. О. Спадкування у міжнародному приватному праві: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. 477 с.
4. Поліщук М.Г. Поняття заповіту та підстави для визнання його недійсним. *Право та державне управління*. 2018. № 1 (30). Том 1. С. 59–64.
5. Малик О. В. Правова природа спадкового правонаступництва. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 105–107.
6. Гейнц Р. М. Порівняльно-правова характеристика сервітутів за законодавством України та Франції. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2017. Вип. 43. С. 85–98.
7. Сурженко О. А. Майнові права у складі спадщини. Актуальні проблеми приватного права: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народж. В. П. Маслова, Харків, 19 лют. 2016 р. Харків. С. 159–162.
8. Постанова Верховного Суду від 07 квітня 2020 року у справі № 456/2628/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88692181> (дата звернення: 08.05.2026).
9. Постанова Верховного Суду від 03 липня 2024 року у справі № 465/2710/20. URL: https://iplex.com.ua/doc.php?d=5&red=10000381acee1dc0a55f00729777427969308®num=120313749&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 08.05.2026).
10. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09 січня 2025 року № 4196-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 08.05.2026).
11. Біленко В. І. Особливості універсального правонаступництва у спадкових правовідносинах. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 12. С. 570–573.

12. Паращук Л. Г. Встановлення речових прав на чуже майно у заповіті. *Розвиток науки та освіти в умовах трансформаційних процесів : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (м. Дніпро, 27 червня 2026 р.)*. Research Europe, 2026. 112 с. С. 49–51.
13. Проект Цивільного кодексу України від 9 квітня 2026 року № 15150. URL: <https://itd.rada.gov.ua/1c189778-aba2-4cd4-b26a-4e921da6c091> (дата звернення: 06.05.2026).
14. Ходико Ю. Є. Правовий режим об'єкта речових прав на чужу річ. *Право і суспільство*. 2023. № 2. С. 77–83.
15. Погребняк В. Я. Перехід суб'єктивних цивільних прав в абсолютному правовідношенні в контексті теорії переміни осіб. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 140–143.

Reference

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [*Civil Code of Ukraine*]. (2003, January, 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
2. Kukhariev, O. Ye. (2021). Pryntsypy spadkovoho prava yak vyznachalni zasady podalshoho onovlennia spadkovoho zakonodavstva Ukrainy [Principles of inheritance law as the defining foundations for the further renewal of inheritance legislation of Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*, 1, 163–167 [in Ukrainian].
3. Mykhailiv, M. O. (2022). Spadkuvannia u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi [Inheritance in Private International Law] (Doctoral dissertation). Lviv [in Ukrainian].
4. Polishchuk, M. H. (2018). Poniattia zapovitu ta pidstavy dlia vyznannia yoho nediiisnym [The concept of a will and the grounds for declaring it invalid]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and Public Administration*, 1(30), Vol. 1, 59–64 [in Ukrainian].
5. Malyk, O. V. (2018). Pravova pryroda spadkovoho pravonastupnytstva [The legal nature of hereditary succession]. *Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and Analytical Law*, 1, 105–107 [in Ukrainian].
6. Heints, R. M. (2017). Porivnialno-pravova kharakterystyka servitutiv za zakonodavstvom Ukrainy ta Frantsii [Comparative legal characteristics of servitudes under the legislation of Ukraine and France]. *Aktualni problemy vdoshkonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy – Current Issues of Improving the Current Legislation of Ukraine*, 43, 85–98 [in Ukrainian].
7. Surzhenko, O. A. (2016). Mainovi prava u skladi spadshchyny [Property rights as part of an inheritance]. *Aktualni problemy pryvatnogo prava: Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoi 94-richnytsi z dnia narodzhennia V. P. Maslova – Current Issues of Private Law: Proceedings of the Scientific and Practical Conference Dedicated to the 94th Anniversary of V. P. Maslov*, pp. 159–162. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Supreme Court (2020, April 7). Resolution in Case №. 456/2628/17. Retrieved from <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88692181> [in Ukrainian].
9. Supreme Court (2024, July 3). Resolution in Case №. 465/2710/20. Retrieved from <https://iplex.com.ua/doc.php?d=5&red=10000381acee1dc0a55f00729777427969308®num=120313749> [in Ukrainian].
10. Pro osoblyvosti rehuliuвання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднан юридичних осіб [On the Peculiarities of Regulating the Activities of Legal Entities of Certain Organizational and Legal Forms During the Transitional Period and Associations of Legal Entities] (2025). *Zakon Ukrainy vid 09 sychnia 2026 r. № 4196-IX*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> [in Ukrainian].
11. Bilenko, V. I. (2023). Osoblyvosti universalnogo pravonastupnytstva u spadkovykh pravovidnosynakh [Peculiarities of universal succession in inheritance legal relations]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Juridical Scientific Electronic Journal*, 12, 570–573 [in Ukrainian].
12. Parashchuk, L. H. (2026). Vstanovlennia rechovykh prav na chuzhe maino u zapoviti [Establishment of limited real rights in another's property by will]. *Rozvytok nauky ta osvity v umovakh transformatsiinykh protsesiv: Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Development of Science and Education in the Conditions of Transformational Processes: Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference*, pp. 49–51. Research Europe [in Ukrainian].
13. Proiekt Tsyvilnogo kodeksu Ukrainy [*Draft Civil Code of Ukraine*] (2026, April, 9). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/1c189778-aba2-4cd4-b26a-4e921da6c091> [in Ukrainian].

14. Khodyko, Yu. Ye. (2023). Pravovyi rezhym obiekta rechovykh prav na chuzhu rich [Legal regime of the object of limited real rights in another's property]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, 2, 77–83 [in Ukrainian].
15. Pohrebniak, V. Ya. (2018). Perekhid subiektyvnykh tsyvilnykh prav v absoliutnomu pravovidnoshenni v konteksti teorii pereminy osib [Transfer of subjective civil rights in absolute legal relations in the context of the theory of substitution of persons]. *Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and Analytical Law*, 5, 140–143 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 19.05.2026
Стаття прийнята до друку 28.06.2026
Опубліковано 31.08.2026